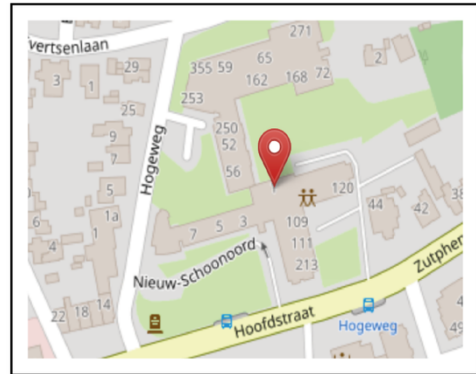


Avondzon
Schoonoord 1
6881 TH Velp

Monumentgegevens

Monumentnummer 0000352
Inschrijving register 20 april 2009
Kadastrale aanduiding Velp I 1390



Historie en ligging:

Op een meer dan 1 ha groot terrein, dat begrensd wordt door de Hoofdstraat, de Hogeweg en de van Galenlaan, bevindt zich het tussen augustus 1937 en november 1938 gebouwde bejaardentehuis Avondzon. De eerste steen van het voor die jaren zeer moderne gebouw werd officieel gelegd op 6 april 1938. Het complex werd gebouwd in opdracht van de Stichting Avondzon die opgericht was door de Doopsgezinde, Remonstrants Gereformeerde en de Vrijzinnig Hervormde Gemeenten te Arnhem. Het tehuis werd uitgevoerd door de N.V. Ned. Aanneming Maatschappij v.h. H.F. Boersma uit Den Haag naar een ontwerp van de architect J.J. Hornstra uit Wassenaar. Het complex vormt een karakteristiek voorbeeld van het Nieuwe Bouwen uit de jaren dertig en bestaat dan ook uit een betonskelet, met niet dragende, in baksteen opgetrokken muren, staalprofielen voor de kozijnen en ronde buizen voor de balkonhekken. De toepassing van baksteen, die op een decoratieve wijze verwerkt is, alsmede het gebruik van krullende vormen in het interieur, zoals bij de trapleuning van het centrale trappenhuis, wijst op de invloed van de ideeën van de zogenaamde Groep '32. Deze groep architecten, wier gedachten Horstra klaarblijkelijk aanspraken, wilden meer gevoel en menselijkheid in de moderne strakke gebouwen hetgeen zij ondermeer wilden bereiken door de toepassing van baksteen en ornament.

Oorspronkelijk bestond het complex uit een vierkant middengedeelte, waarin de hoofdingang gelegen was, en drie hierop aansluitende vleugels waarvan de westvleugel eindigde in een aula en de noordvleugel in een op een cirkelvormige plattegrond gebouwde ziekenboeg. Het complex is in de loop der jaren meerdere keren uitgebreid waarbij ondermeer de ziekenboeg verdween. Op deze hieronder nader genoemde uitbreidingen is de monumentenbescherming niet van toepassing. In 1950 werd parallel aan de van Galenlaan een vleugel toegevoegd. In 1974 werd aan de oostzijde van de hoofdingang een vleugel aangebouwd en werd tevens de zuidvleugel verdubbeld, beide naar ontwerp van de architect Heineman uit Velp.

Een aanzienlijk deel van de oorspronkelijke stalen kozijnen werd vernieuwd in aluminium en de interne structuur werd deels gewijzigd doordat van twee kamers één kamer gemaakt werd. Het vervangen van de stalen puiken door grove aluminiumpuiken die bovendien een andere indeling hebben is de transparantie van het gebouw niet ten goede gekomen terwijl hierdoor tevens een belangrijk kenmerk van de bouwstijl en van het gebouw verloren gegaan is. Tot de best bewaarde delen van het complex behoren de hoofdingang met het beperkt gewijzigde half rond uitgebouwde trappenhuis en de gaaf bewaard gebleven aula/kapel waarin zich een mozaïek bevindt van J. Mekking en een elektrisch pijorgel van de firma Flentrop uit Zaandam. vervangen door aluminium puiken met een andere indeling. De begane grond bezit een vernieuwd uitgebouwd portiek dat oorspronkelijk uitgevoerd was in glas en staal op een trapeziumvormige plattegrond. De terugliggende verdieping heeft een balkon dat doorbroken wordt door een over twee lagen uitgebouwd half rond trappenhuis. Het trappenhuis is voorzien van gekoppelde smalle hoge glasramen in stalen kozijnen. Deze torenachtige uitbouw werd oorspronkelijk boven de uitbouw afgesloten door

een overstekend waaivormig glazen dak bekroond door een klokje. Tegenwoordig wordt de uitbouw afgesloten door een niet-transparant dak waarbij het klokje gehandhaafd is. Zowel op de eerste als de tweede verdieping bevindt zich geheel rechts een balkondeur.

Westgevel:

De westgevel wordt gevormd door de gevel van de Aula waarin zich negen smalle hoge vensters bevinden met glas-in-lood en een rechts in de gevel gelegen klein rond venster.

Noordgevel:

De noordgevel is op de begane grond uitgebouwd met een bovenliggend balkon en bezit hier zes vernieuwde puien en vier kleine vensters met enkelruits klapramen.

Zowel de terugliggende eerste als de tweede verdieping zijn voorzien van een doorlopende borstwering in baksteen met hierboven een doorlopende strook ramen in stalen kozijnen. Geheel rechts bevinden zich op beide verdiepingen vier kleine vensters met enkelruits klapramen.

In de halfronde noordgevel van de Aula bevindt zich op de begane grond een halfronde uitbouw waarin zich een middels een trapje te bereiken deur met een enkelruits raampje bevindt en verder een drietal kleine vensters met enkelruits klapramen.

Noordvleugel

Westgevel:

De westgevel van de noordvleugel is op de begane grond uitgebouwd met een bovenliggend balkon en bezit hier zes vernieuwde puien en twee kleine venster met enkelruits klapramen. Zowel de eerste als de tweede verdieping bezitten ieder zeven vernieuwde puien. Beide verdiepingen zijn over de volle breedte voorzien van een balkon.

Plattegrond en opbouw:

Behalve de middenpartij, die gevormd wordt door een aluminium- (oorspronkelijk staal) en glasconstructie, bestaat het driedaags gebouw uit een skelet en vloeren van beton met een vulling van gele baksteen, gemetseld in halfsteensverband, voor wat betreft het exterieur en een vulling van rode baksteen in het interieur. De bakstenen in de gevels zijn afwisselend gemetseld in vlakken bestaande uit op de gebruikelijke wijze aangebracht metselwerk en vlakken bestaande uit op zijn plat verwerkte baksteen. De vloeren van de balkons waren oorspronkelijk voorzien van rode plavuizen. Deze zijn vervangen door een andere bedekking. De verdiepingskamers zijn voorzien van een balkon. De raamlateien zijn waar nodig voorzien van ingebouwde zonneschermen. De vleugels zijn voorzien van overstekende platte daken.

Zuidvleugel

Westgevel:

De op het westen georiënteerde gevel van de zuidvleugel bezit op de begane grond zeven vernieuwde puien. Zowel de eerste als de tweede verdieping bezitten ieder negen vernieuwde puien. Beide verdiepingen zijn over de volle breedte voorzien van een balkon.

Westvleugel

Zuidgevel:

De op het zuiden georiënteerde gevel van de westvleugel bezit uiterst links op de begane grond een vooruitspringend éénlaags bouwdeel met een licht gebogen gevel waarvan de puien in aluminium vernieuwd zijn. Deze bouwmassa hierop aansluitend, bevindt zich een iets vooruitspringend drielaags bouwdeel,

onder een overstekend lessenaars dak, dat aan de zuidkant op beide verdiepingen voorzien is van een breed 9-ruits raam met aan weerszijden een smal 3-ruits raam. De ramen worden van elkaar gescheiden door een betonnen zuiltje. De begane grond van de aansluitende drielaags bouwmassa is uitgebouwd met een bovenliggend balkon en bezit tien vernieuwde puien. Zowel de eerste als de tweede verdieping bezitten ieder negen vernieuwde puien. Beide verdiepingen zijn over de volle breedte voorzien van een balkon. De ingangspartij werd oorspronkelijk grotendeels gevormd door een glas- en staalconstructie. Deze is tegenwoordig met uitzondering van het halfrond uitgebouwde trappenhuis

Oostgevel:

De oostgevel bezit zowel op de eerste als de tweede verdieping zeven vernieuwde puien.

Interieur

De centrale hal is nog in het bezit van een zwart-witte marmeren vloer en een talen wenteltrap naar de verdieping. Deze trap is voorzien van een uit gepolijste stalen buizen samengestelde leuning. De trap bestaat uit in beukenhout uitgevoerde traptreden met stootborden in draadglas. De loper die zich op de trap bevindt was oorspronkelijk niet bedoeld. Het interieur van de Aula (annex kapel, toneelzaal en filmzaal), die ruimte biedt voor ca. 200 personen, is bijzonder gaaf bewaard gebleven. De wanden zijn voorzien van een betimmerde lambrisering die bestaat uit blank gespoten vuren hout. Op het toneel bevindt zich een elektrisch pijorgel van de firma Flentrop uit Zaandam waarboven een Mozaïek gelegen is van J. Mekkinck.

Reden van plaatsing:

Het bejaardentehuis bezit stedenbouwkundige waarde:

- vanwege de beeldbepalende situering op de hoek van de Hoofdstraat en de Hogeweg.

Het bejaardentehuis bezit architectuurhistorische waarde:

- als karakteristiek, doch in onderdelen aangetast, voorbeeld van het Nieuwe Bouwen. Het gebouw vormt een van de weinige voorbeelden van deze stijl in de gemeente Rheden;
- uit typologisch oogpunt als vroeg voorbeeld van een modern bejaardentehuis;
- vanwege esthetische kwaliteiten, het heeft gave verhoudingen en een bijzondere detaillering in vormgeving en materiaalgebruik. Dit komt ondermeer tot uitdrukking in de toegepaste betonconstructie en de toepassing van staal voor kozijnen en balustrades.
- vanwege het meerdere bijzondere en zeldzame interieuronderdelen in de hal en de aula.

Het bejaardentehuis bezit cultuurhistorische waarde:

- vanwege zijn bestemming en verschijningsvorm als uitdrukking van de ontwikkeling van de bejaardenzorg waardoor het gebouw van sociaal-historisch belang is voor de gemeente Rheden.

Het bejaardentehuis voldoet aan de basisnormen a en b en aan de meerwaarden 1b, 1d, 2a, 2b, 2c, 2a, 3c en 3d zoals die in lid 2 respectievelijk lid 3 van artikel 10 van de gemeentelijke monumentenverordening zijn geformuleerd. Of zond van bovenstaande voldoet het bejaardentehuis aan artikel 9, lid 2, sub a en b van de gemeentelijke monumentenverordening.



Ingang Avondzon – 2016

Foto: Wim Smallegange / fotoclub Veluwezoom © CC BY-NC-ND